

Orð af orði – lestur til náms. Þróunarverkefni í 4. – 8. bekk í Naustaskóla

Þróunaráætlun

Markmið og inntak	<ul style="list-style-type: none"> • Markmið <i>Orðs af orði</i> er að nemendur efli orðvitund sína, orðaforða og hæfni til að ráða merkingu orða; að þeir geti nýtt orðforða sinn á fjölbreyttan hátt og efli skilning sinn í tengslum við mál, lestur og nám. Stefnt er að því að nemendur efli lesskilning og færni í að nota orðaforða sinn á markvissan hátt m.a. til að eiga auðveldara með að skilja námstexta og að tjá sig, greina frá þekkingu sinni og skoðunum með blæbrigðaríku máli. Orðaforðakennslu verður fléttað við aðra kennslu og nemendur læra ýmsar orða- og námsaðferðir til að beita í vinnu sinni með námsefni. Nemendur fá þjálfun við greiningu og sundurgreiningu orða (orðasambönd, orð og orðeiningar, að bera saman skyldleika orða, að greina mismunandi merkingu orða og mynda orð úr orðeiningum). Nemendur læra að nýta sér vísbendingar í samhengi texta til að ráða merkingu orða. Orðaforðakennslu verður m.a. fléttað við gagnvirkan lestur (reciprocal teaching) og gerð hugrænna korta (cognitive maps, mind maps, concept maps). Jafnframt verður aukið við yndislestur heima og í skóla sem leið til að styrkja orðaforða og lesskilning. • Meginmarkmið <i>Lesturs til náms</i> er að nemendur efli námstækni í tengslum við lestur og lesskilning. Það gera þeir með því að læra gagnvirkan lestur, efla markvisst hugræna úrvinnslu við lestur, brjóta upp hefðbundið textaform og skrá inntakið á greinandi, skapandi og myndrænan hátt (hugar- og hugtakakort). Að sama skapi læra nemendur að nota hugræn kort til að vinna á skapandi hátt. Gert er ráð fyrir að aðferðirnar verði notaðar í tengslum við hefðbundið námsefni í bóklegum greinum. Kennarar læra að nota aðferðir og kenna nemendum þær markvisst, skref fyrir skref..
Framvinda (dagsetningar með fyrirvara)	<ul style="list-style-type: none"> • 23.-27. ágúst 2010. 3-4 tíma námskeið (hugsanlega tvískipt), gerð hugtakakorta. Kennsluleiðir og útfærsla. • 1.-3. sept. Lesskilningspróf I lögð fyrir alla nemendur. • 6. sept.-1. des Kennsla hugtakakorta minnst 2svar í viku, tengsl við orðaforðavinnu, yndislestur daglega. • 20. sept.-26. nóv. Ráðgjöf til kennara (1-2 hópar) mánaðarlega, alls þrisvar. • 6.-10. des. Lesskilningspróf II lagt fyrir nemendur. • 10.-14. jan. 2011 3-4 tíma námskeið (hugsanlega tvískipt), gagnvirkur lestur. Kennsluleiðir og útfærsla. • 17. jan.-13. maí Kennsla gagnvirkis lesturs minnst 2svar-3svar í viku, tengsl við orðavinnu og kortagerð, yndislestur daglega. • 1. febr.-20. apríl. Ráðgjöf til kennara (1-2 hópar) mánaðarlega, alls þrisvar. • 6.-10. des. Lesskilningspróf III lagt fyrir nemendur.
Þátttakendur	<ul style="list-style-type: none"> • Allir nemendur í 4.–8. bekk • Allir umsjónarkennarar 4.–8. bekkjar og/eða faggreinakennarar sem kenna bóklegar greinar.

Ráðgjafi HA	<ul style="list-style-type: none"> Skólaþróunarsvið HA leggur verkefninu til ráðgjafa. Hann hefur yfirumsjón með verkefninu, leggur til sérþekkingu er varðar inntak verkefnisins, heldur námskeið og fræðslufundi. Ennfremur sinnir hann ráðgjöf við skólann á tímabilinu september til maí. Ráðgjafi leggur fram tillögur um tilhögun verkefnisins og framkvæmdaráætlun sem nær til verkefnisins í heild. Þar verður inntaki lýst, framkvæmdarferli, hlutverki þeirra sem að málinu koma og fleira sem tilheyrir slíkum áætlunum. Á milli ráðgjafafunda hefur ráðgjafi fyrst og fremst samskipti við verkefnisstjóra innan skólans og er honum innan handar eftir því sem þörf er á varðandi rekstur verkefnisins og umsýslu. Ráðgjafi leggur til eyðublöð varðandi innra mat en skólarnir sjálfir útvega sér lesskilmingspróf. Ráðgjafi verður einnig til ráðuneytis um skýrsluskrif og leggur til fræðilegan kafla um orðaforða, gagnvirkan lestur og gerð hugtakakorta. Ábyrgð ráðgjafa snýr fyrst og fremst að fræðslunni, ráðgjöfinni og framkvæmdaáætluninni.
Verkefnisstjóri innan skóla	<ul style="list-style-type: none"> Í skólanum er starfandi verkefnisstjóri sem stýrir verkefninu innan skólans. Hann hefur yfirsýn yfir þróunarverkefnið og samhæfir störf kennara innan skólans. Hann heldur skrá um þá kennara sem starfa við verkefnið, fær hjá þeim kennsluáætlanir, aflar upplýsinga um gengi á hverjum tíma, kannar þörf á stuðningi og leitar eftir leiðum til að veita hann, veitir aðhald, hefur umsjón með mati kennara, safnar gögnum um gengi nemenda, heldur saman öðrum gögnum sem nýta má t.d. í skýrslur um verkefnið, veitir skólasamfélaginu, nemendum, kennurum og foreldrum upplýsingar um framgang verkefnisins.
Stuðningur yfirlit	<ul style="list-style-type: none"> <i>Stuðningur ráðgjafa við kennara.</i> Ráðgjafi veitir ráðgjöf sex sinnum á tímabilinu. Hann hefur til ráðstöfunar u.þ.b. 1-2 klukkustundir til fundar með þátttakendum. Efni fundanna snýst m.a. um framkvæmd og stöðu verkefnis, áætlanir kennara, skipulag, að ræða reynslu kennara í verkefninu, álitamál sem koma upp og mat á árangri. Fundirnir verða haldnir í skólanum. <i>Stuðningur verkefnisstjóra við kennara.</i> Verkefnisstjóri heldur reglulega fundi, a.m.k. þrjá á hvoru tímabili með kennurum. Efni fundanna varðar söfnun gagna og úrvinnslu þeirra, stuðning við kennara, upplýsingar til foreldra og almenna samræmingu á framkvæmd, mati og meðferð upplýsinga. <i>Stuðningur kennara innbyrðis.</i> Mikilvægt er að kennarar í skólanum veiti hver öðrum stuðning. Það gerist með samræðu, sameiginlegri skipulagningu og lausnaleyti sem hentar einum eða fleirum í hvert skipti. Ef mögulegt er þá er æskilegt að kennarar geti heimsótt hvern annan í kennslustundir og verið augu og eyru þess kennara sem heimsóttur er. (Sjá um félagastuðning í <i>Aukin gæði náms</i> 1999:72-75). Ef það er ekki hægt ættu kennarar eftir sem áður að taka stofugang, fara lauslega yfir framkvæmd hvers bekkjarkennara og skoða gögn sem verða til í verkefninu, ræða þau og nýta sér. <i>Stuðningur skólastjórnenda við kennara.</i> Stuðningur skólastjórnenda er mikilvægur. Hann kemur fyrst og fremst fram í áhuga þeirra á því sem kennarar takast á við. Þeir geta heimsótt kennara í kennslustofur, spurt þá um gengi, uppörvað þá og spurt eftir þörf á stuðningi. Enn fremur kemur stuðningur þeirra fram í tilhliðrun vegna endurmenntunar og fundarhalda með ráðgjafa og verkefnisstjóra.
Hlutverk kennara	<ul style="list-style-type: none"> Kennarar læra aðferðir sem þeir nýta til að kenna nemendum, skref fyrir skref. Þeir stýra einnig yndislestri sem stendur yfir allt tímabilið. Kennarar safna saman tvenns konar upplýsingum á hvoru tímabili: <ol style="list-style-type: none"> frammistaða lesskilmings í september, desember og maí. Kennarar fá prófin í hendur, leggja þau fyrir, fara yfir og skrá niðurstöður. þrisvar á haustönn safna kennarar/nemendur gögnum í námsmöppu (hugtakakort). Kennarar fara yfir gögnin, meta þau og skrá árangur. Þrisvar sinnum á vorönn safna kennarar/nemendur gögnum í námsmöppu (orðaforðaverkefni, texti + samantekt, texti + spurningar, orðavinna, hugtakakort) sem kennarar fara yfir, meta og halda skrá yfir framfarir. Ráðgjafi fer yfir gagnaöflunina með kennurum.

	<ul style="list-style-type: none"> • Gert er ráð fyrir að kennarar geri kennsluáætlanir (mest 1 síða hver áætlun, ráðgjafi sýnir hvernig form verður á því), þrjár á hvoru tímabili þar sem þeir gera grein fyrir hvernig þeir kenna nemendum stig af stigi gerð hugtakakorta og gagnvirkan lestur. Þessum áætlunum er skilað til verkefnisstjóra í skólanum. • Reynslan hefur sýnt að kennarar eru undir miklu álagi þegar þeir læra ný vinnubrögð í kennslu. Mikilvægt er að stjórnendur ætli kennurum tíma til að létta undir með undirbúningi.
Mat	<ul style="list-style-type: none"> • Gert er ráð fyrir því að ráðgjafi leggi til eyðublöð fyrir sjálfsmat kennara og mat kennara á stöðu og framförum nemenda. Skólinn þarf sjálfur að útvega lesskilningspróf til að leggja fyrir nemendur þrisvar á vetri. Skólinn vinnur sjálfur úr gögnum sem safnast á tímabilinu og gefur upplýsingar til nemenda, kennarasamfélagsins og foreldra. • Kennarar lesa úr prófinu fyrir sinn bekk en verkefnisstjóri heldur heildarskráningu og setur hana á sýnilegt form.

Verkefninu fylgja eftirtalin gögn:

- *Fræðileg handbók.* Efni um orðaforða og lestur til náms.
- *Kennarahandbók.* Fjölbreytilegum kennsluhugmyndum lýst. Lykilaðferðir auk þess útfærðar sérstaklega í máli og myndum.
- *Myndasöfn.* Safnað hefur verið myndasöfnum úr skólunum sem hafa tekið þátt í þróunarverkefninu. Á myndunum sést hvernig kennsluhugmyndirnar hafa verið útfærðar á mismunandi hátt, t.d. eftir aldri nemenda, námsefni sem unnið er með og hvernig kennarar hafa þróað eigin leiðir í bland við aðra kennslu. Myndirnar sýna hvernig aðferðirnar hafa verið notaðar í tengslum við mismunandi námsgreinar.